

מבעד למסוה*

(שעורים בהסתכלות)

לגלי הייתי אני רבי ותיח לי דרך משל "הדר" ותלמידים, נחשו-נא מה הייתי עושה?

ראשית חכמה הייתי מאסף בערב-שבת זה, לפני פתיחת תורה, את כל ד.קונדסים שלי; בני-דודנו ובני-חמור, תלמידי רב "ספא" וחניכי בית "אבא", גם נכל הכי-מלי ושכניו הטובים הרח"נ ר' מוסחאי ורמטרוניהא הידועה וכל כת דילחון. והייתי מכרר מחוכם את ד.גויים הגדולים, את ראשי דכתות ורמחלקות,

* אסיר תודה יהיה לקוראים החתום משה אם יכתבו לו עפ"י כחכת המערכת של דאר היום על כל מה שקראו או שמעו בעולפנו, חבר שישיש לו מנעמים קוראים. — ע 1 3 0 1 1 1

ומושכח לבית-המדרש לחזר על הפרשה...

— יעמד החתן ר' משה בן קזיסא! מכבד בפסוק ראשון של אתה הרעות!...

והייתי נוטל כדרכי את החומשיל שלי ומלמדו פרשה בלקי כרבעי עם מירשי וכל יתר המפרשים, כגון מצודת דוד ומצודת ציון (פרויניש בלעז); ואח"כ הייתי עושה לו ולחברותא שלו מי שברך אבותינו עד תרה אבי אברהם אבי ישמעאל, ומסיים כנהוג בהמטרה עם כל הטעמים — סורי פמולסל לאזניהם ושלשלת ארוכה לרגליהם ולסוף גסונ-אחור במחילה ורצועתי שרחת יוצאת לה במחולות וברקודים, אחת למעלה ושבע למטה כרין... ואחרי כן הבאתי שכות הייתי עולה לדוכן כשמואל כי בשעתו מכה ביד הזקה על העמוד ואומר לפנים את השיעורי שלי כזו הלשון:

הנא דבי רבי ישמעאל! פרא-אדם היית מכטן אמת ופרא-אדם חשאר כל יפי חיך!... הן ידעתיך באז לפתך במדבר, רובה קשת —

סיף! פאף! ללא תורה, וללא דרך ארץ וכעת איך יודע במחילה מאי דקאמרי רבנן ועומד הנה חסיד על המליף-בא... גוי גמור שכמותך! קנבל!...

והי מעין הקרטה קצרה להצהרה, ועכשיו — אל הענין:

לאחרי ששהיתם זה שנה בבית רבכם וראיתם כי זמן לכם הקכ"ה רבי בעל פוג רף, שאינו הולך בדרכי שאר המלמדים שבארצות הכזרה ושכבית חספר העברי לנערים בעירנו, ואינו מכה ואינו מלקה את תלמידיו על כל חטא ועון, אמרתם בלבכם: אכן "רבי חלש הוא. יודע אנכי בך, משה גולם, שאותו הוא המרי דראי הלכתא". שהודחת את חבריך הקטנים מן הדרך הישרה והוצאת את כלם לתרכות רעה; אח"כ הוא מאן-דאמר להם מה שעשוי עשוי והשאת אותם סעמים להתנפל על ישראל'יק, חינוק עלוב זה של בית-רכו, ולעשות בו מעשים אשר לא יעשו — ועתיד הנה ליתן את הדין!

ואולם, דע לך, פרא-אדם, כי יש עין רואה ואזן שומעת וגם לא נעלם ממני כי מחברך הנה בלבבך לאמר: אשתקד לקו בני-ישראל'יק בעירנו חמשים מכות והשחא לקו על שפיח הים מאתים וחמשים מכות. שבת לאל יח, ולא זאת אלא שעשיתם קנוניא לגרשם בלה מן ה"תדר" ולחפטר סוים גם מן ה"רבי" בכבודו ובעצמו ואפילו מעשרת השבמים שעשוני "רבי". שמעת'ך כי דאנודה שלכם שיסד דודנו ישמעאל ע"ה לפני אלפי שנים בשם ידו-בכל-יוד-כל-בו" הולכת ומחפשת במזרח ובזן האחרון נכנסו אליה גם בני-עשו en bloc, כדי להוציא את ישראל'יק מן ה"הדר" ומן החצר, גורח שמא יעסק חלילה בחקלאות-יעשה ככישויש בנן, יפע אילנות ופרחים. יבנה לו בית קטן כמותכם, ויסיג חלילה את גבולכם ולא ישאר מקום לג'מלים ולכל ה"כבודהי שלכם... ואולם ידע הדע, פרא-אדם, כי אם יודעים אתם לירות חצים ולעשות סיף פאף! בקשחכם

החלודה, הרי יש לנו ביה מגדלים פורחים באויר, שכל הרואה ושומע אותם בסריחחם פרחת נשמתו ממש, ויש לנו ביה נששת אלפים מלאכי-חבלה, עקודים נקודים וברודים, שיטלו אחכם בציצית ראשכם ויק'עו את כלכם בכף הקלע עד דהמדינה שלכם. ומי שלא יזהר בלשונו ויוציא מפיו דברי ערוך כנגד הרבי ובני-ביתו אחת דחו להתלות בלשונו על הקלונס כדרך שחולים בשר באטליו, כדכתיב בספר בראשית: ואלה שמות בני ישמעאל — משמע דומה ומשא, ותרגום יונתן מפרש: צפיתא ושחוקא וסוכרא, כלומר: לשמע ולרום ולשאת ולשחק!...

במעשנה הארוכה אשר לראשכם ובחתונים חרחבים המרחמים בין רגליכם נשבעתי, שאם לא תחזירו מיד לישראל'יק את כבשת הרשי שלקחתם ממנו על פתח החצר ולא תשיכו בעוד מועד את גולת העני אשר בבתיכם, את המלכם" שנכתב בפרי מאת ישראל, סכא"

ובחדרה של הרבנית, אטיל עליכם קנס לשלם צער, בשרח, שבת ורסוי. כי אתכם הלא ידעתי שדרככם ללסטם את הבריות מאז התנפלתם על שבירי הלוחות של משה רבנו והטפתם בכח כ"גויים" גדולים את החתיכות הגדולות והראויות להתכבה כגון: חמד! חננב! חנאף! וחרצח! והשארתם לישראל'יק רק אותיות פורחות, רק מסלת של הלוחות, רק "לא ולא ולא!" ובכל אשר יסנה — לא ולא באלף רבתי... אחיה נציג-לח אם לא אמר אתכם תיכף לאחר השבועות, כלומר אחר פתח-חורה, לידי מלמד מוסחה, אמן פדנוני וריש-דוכנא נאמן מאנ"ש, לחת עליכם עול חורה ועול דרך-ארץ, ושופטים ושופרים מבני-ברית אהן עליכם למען הז-ז-כרו ועשיתם את כל מצוותי וחדעו וחספרו לבניכם אחריכם כי אם עוד נשאר בעולם, חדרי אחד ליעקב שבו ישב בשלוה ולא יקפץ עליו רוגזו של עשן, הרי זה ה"תדר" שלי...

ועור, ספר לי המחבר בעצמו, ישנן כמה מלות ששרשן אחד, וצורתן אחת ואולם חלוקה הנקודות מחליף גם את פרושן ומהפך לפעמים את הענין מן הקצה אל הקצה, כמו למשל: **יִשְׂרָאֵל**, פירושו יכה שרשים באדמה ויִשְׂרָאֵל פירושו ממש להיפך, וזה חכלל גם בשם **קָלְפֹר**... הוא אשר אמרתי: הרקדוק הוא העיקר לא רק בלשון כי אם בחיים, כי החיים והמות ביד הלשון...

* *

אקדמות מדין ושריות שותא
בצנזורה דרכי ליוואי—לית ממשותא
עז מות

הראשון ע"א הוא שהוא חופס עכשיו מקום חשוב בלשונו וגם בחיינו...
השוא—אומר המחבר—הוא רק סימן לאות ריקה כמו המצי במלת **יִצְרָאֵל**, וכא השוא להראות שהיא ריקה; ישכח מר ילק. כנראה. להוסיף לדונמא גם את המלה: **הַצְהָרָה**... ויש שני מיני שוא: שוא נח כמו במלה **הַקְרָוּה**, וכא השוא להראות שהיא ריקה, כלומר שוא, אבל כבודה במקומה מונח, ויש שוא נע כמו למשל: **קִרְעוֹת**, דבר שיש בו הנועה...
ההא—מוסיף המחבר שלנו—משמשת שני שמושים: ליריעה ולחמיהה. כמו בית—בית סתם, ואי אתה יודע איזה בית? שלך או של ה"גויים"? לא כן **הַבֵּית הַקְּאוּמִי**, שהכל בא בסתם להראות שהכל פתוח וידוע ואין כל מקום לספקות, והדגש החזק שבבית מראה שהבית הזה שקול כנגד שני "בתיים"—בית ראשון ובית שני.. ויש **הַבֵּית**? בתמיה ובשאלה, וכא הפתח ב"חמיש" וכוונתה...

על כוס-תח עם מטיביך ואנשי-חסדך יצאת מבליך ממש ומרב החפעלות קראת בקול לאזני השוירי פר ב—ג: עתה נוכחתי לראות כי אמנם רחמנים בני רחמנים הם בני-ישראלים וטפחת באנרוסך על לוח לבך ואמרת: הנני מודה ומתודה כי כל מה שכתבתי עד כה נגדכם—כזבתי, וכל אשר ערכתי—נכחתי! ונדרת נדר—החזכר עוד?—שאם הזכה לצאת בשלום מכלאך. תקדיש את עטף להמליץ טוב על ישראלים.
ועכשיו בראותי את מעשיך בכרמל, נצרה נחעב, יעלה על לבי זכרונו של הנבל ההוא שבימי דוד, שאף הוא היה כנראה ממשפחת בלבי. והבנתי עכשיו את סוד הפסוק: לא יחויק...

* *

זה עכשיו רביע לירי ספר למוד חדש של הרקדוק העברי מאת מר ילין מורה ראשי ב.עץ-חיים לא הספקתי עדיין לעיין היטב בכל הספר ועיב אגע הפעם רק בענין שמצאתי בעמוד

כי למה אכחד? אהבתי את בני-דודנו ואת בני עשו, אבל את בני-יעקב יותר מכלם, כי עצמי ובשרי הם, וכל הנוגע בהם לרעה לא ינקח!...
וזוהי הצהרתי!

* *

ועכשיו, נש הנה, נבל הכרמלי" ואניד לך את אשר עש לבכי:
החזכר, חביבי, את הימים הטובים ההם—כאלו חסול היה הדבר! — בדמשק ללא כר וכסת, ונועת ברעב שבע ביום? עד שראת ישראל שכנך בעניך ומיד נחלגלו עליך רחמיהם של שנואי-נפשך: מקערתם נחנו לך בעין יפה ומנח אחת אסוס, בנדיהם לבשת וכל מסוריק עליהם, לא הופלטה חלילה ולא נפקו טמך כלום והיית כאחד מהם. גם הרופא הנאמן שלנו רסא אותך שלעמל"ק והשחדל לנחח את לשונך ולהוציא טמנת את הירקי השנאה לישראלים. ואמנם ביום בהיר אחר, כשכתך כמסכת-רעים